

शक्तस्यापिकोधजये आत्मपरत्रातृत्वमाह विद्वानिति ॥ १२ ॥ १३ ॥ १४ ॥ १५ ॥ प्रसृजेत्कर्षणप्रयुंजीत सुयोधनवधादपिसुयोधनाद्वधंप्राप्यापीत्यर्थः यदुक्तं तेजसश्चागते काले तेज उत्सृष्टुमर्हसीति तत्राह तेजस्वीति क्रोधजिदेव तेजस्वीननुक्रोधीत्यर्थः ॥ १६ ॥ १७ ॥ प्रत्युतक्रोधाजयेदोषमाह क्रुद्धोहीति ॥ १८ ॥ तुदतिव्यथयति पुरुषोक्त्यादिना तेजसि सति क्रोधजयित्वमेव तेजो नान्यदित्यर्थः ॥ १९ ॥ एतदेव तेजो लक्षणप्रदर्शनेन प्रतिपादयति दाक्ष्यमिति दाक्ष्यं कर्म सुकौशलं अमर्षः शत्रोरपकारोपायचित्तनं शौर्यं पराभिभवशक्तिः शीघ्रत्वं आशुकारिता अंजसा अर्जवेन ॥ २० ॥ क्रुद्धैः कालयुक्तं देशकालो

विद्वांस्तथैव यः शक्तः क्लिश्यमानो न कुप्यति ॥ अनाशयित्वा क्लेषारं परलोके च नंदति ॥ १२ ॥ तस्माद्दलवता चैव दुर्बलेन च नित्यदा ॥ क्षंतव्यं पुरुषेणादुरापस्वपि विजानता ॥ १३ ॥ मन्योर्हि विजयं कृष्णे प्रशंसंतीह साधवः ॥ क्षमावतो जयोनित्यं साधोरिह सतां मतं ॥ १४ ॥ सत्यं चानृततः श्रेयो नृशंसा चानृतशंसता ॥ तमेवं वदुदोषं तु क्रोधं साधुविवर्जितं ॥ १५ ॥ मादृशः प्रसृजेत्कस्मात्सुयोधनवधादपि ॥ तेजस्वीति यमाहुर्वै पंडिता दीर्घदर्शिनः ॥ १६ ॥ न क्रोधो भ्यंतरस्तस्य भवतीति विनिश्चितं ॥ यस्तु क्रोधं समुत्पन्नं प्रज्ञया प्रतिबाधते ॥ १७ ॥ तेजस्विनं तं विद्वांसो मन्यन्ते तत्त्वदर्शिनः ॥ क्रुद्धो हि कार्यं सुश्रोणि न यथा वत्सपश्यति ॥ नाकार्यं न च मर्यादां नरः क्रुद्धो नुपश्यति ॥ १८ ॥ हंत्यवध्यानपि क्रुद्धो गुरुन क्रुद्धस्तु दत्यपि ॥ तस्मात्तेजसि कर्तव्यः क्रोधो दूरे प्रतिष्ठितः ॥ १९ ॥ दाक्ष्यं त्वमर्षः शौर्यं च शीघ्रत्वमिति तेजसः ॥ गुणाः क्रोधाभिभूतेन न शक्याः प्राप्नुमंजसा ॥ २० ॥ क्रोधं त्यक्त्वा तु पुरुषः सम्यक्तेजो भिपद्यते ॥ कालयुक्तं महाप्राज्ञे क्रुद्धैस्तेजः सुदुःसहं ॥ २१ ॥ क्रोधस्तु पंडितैः शश्वत्तेज इत्यभिनिश्चितं ॥ रजस्तु लोकनाशाय विहितं मानुषं प्रति ॥ २२ ॥ तस्मान्छश्वत्त्यजेत्क्रोधं पुरुषः सम्यगाचरन् ॥ श्रेयान्स्वधर्मानपगो न क्रुद्ध इति निश्चितं ॥ २३ ॥ यदि सर्वमबुद्धीनामतिक्रान्तमचेतसां ॥ अतिक्रमो मद्विष्य कथं स्वित्स्यादनिदिते ॥ २४ ॥ यदि न स्युर्मानुषेषु क्षमिणः पृथिवीसमाः ॥ न स्यात्संधिर्मनुष्याणां क्रोधमूलो हि विग्रहः ॥ २५ ॥ अभिषक्तो ह्यभिषजेदाह न्यादुरुणाहतः ॥ एवं विनाशो भूतानामधर्मः प्रथितो भवेत् ॥ २६ ॥ आक्रुष्टः पुरुषः सर्वप्रत्याक्रोशोदनंतरं ॥ प्रतिहन्याद्दतश्चैव तथा हिंस्याच्च हिंसितः ॥ २७ ॥

पपलंतेजः सुदुःसहं ॥ २१ ॥ पंडितैरित्युपहासो मूर्खैरित्यर्थः अपंडितैरिति गौडपाठः स्वच्छः रजः रजोगुणपरिणामः ॥ २२ ॥ स्वधर्मान् अपगः अपहाय गच्छतीति तथा द्वितीयाया अलुगार्षः जातिभ्रष्टात्पतितादपि क्रोधीहीन इत्यर्थः ॥ २३ ॥ सर्वक्षमार्जवादिकं अबुद्धीनां मूढैः अतिक्रान्तं लंघितं अनिदिते प्रशस्ते विषये क्षमादौ ॥ २४ ॥ २५ ॥ अभिषक्तः तापितः अभिषजेत्तापयेत् गुरुणा पिहतस्तं आहन्यात्तापयेत् किमुतान्यमिति भावः एवं विनाशः अधर्मश्च प्रथितो भवेत् ॥ २६ ॥ आक्रुष्टो वाचा ताडितः हतोऽन्येनाभिगतः हिंसितस्ताडितः ॥ २७ ॥